

CONSTANTIJN HUYGENS (IN HET LEGER, TE OEFFELT)
AAN [DAVID DE WILHEM (DEN HAAG)]
29 AUGUSTUS 1641
2839

Antwoord op Wilhems brief van 27 augustus 1641 (2837).

Samenvatting: Huygens schrijft Wilhem dat deze teveel denkt dat hij zou willen dat Streso zich geheel aan zijn opvattingen zou conformeren. Als Streso's preek slechts tegen de katholieken is gericht, is er geen probleem. Huygens is tevreden met de huidige voorstellen om de zaak af te wikkelen.

Door Wilhem beantwoord op 9 september 1641 (2852).

Primaire bronnen: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLVIII, fols. 5665v, 569r: ontwerp (autograaf).
— Leiden, Univ. Bibl., Cod. Bibl. Publ. Lat. 293a: brief (dubbelvel, 20x31cm, ab | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 3, nr. 2839, p. 223: volledig.

Naam: Caspar Streso.

Titel: *Conciones* (Streso 1641).

Transcriptie

¹Monsieur mon frère,

J'ay beaucoup d'interest en la mesprise où je vous apperçoy, et cela me force à vous dire encor ce mot sur le subject que j'espéroÿ avoir traicté pour la dernière fois. Vous m'interprétez de la sorte que si, en prétendant, comme j'ay dit, me donner et à mes coïnteressez la satisfaction que Monsieur Strezo pourroit nous refuser, mon intention estoit *cogere virum sentire quod ipse sentio*, au moins *ita se gerere ut sic sentire videatur*, en chose jugée adiphore par les synodes. Et à ce compte-là j'enchériroy sur la tyrannie de l'Inquisition. Mais sachez, si je suis si malheureux que m'estre mal fait entendre jusques ores, que je suis plus esloigné de ce dessein que les nues de la terre. Car en vertu de quoy, *et quo jure*, ceste prérogative m'appartiendroit-elle? Et puis, qu'importe, que sur un million de personnes, *quæ à me stent*, et sur autant, peut-estre, qui me contredisent, il y en ayt une qui ne gouste pas ma soustenuë ou la siene en ce grand article de foy. Cela touche-il bien son salut ou le mien? Mais bien plus: puisqu'il ne s'agit pas seulement icy d'un article controversé entre J-H "ÛJ-H BVFJ, TH @Æ6, \@LH, mais d'un presche qui ne doit concerner, *ne minimo quidem verbulo*, que l'Eglise Romaine, avons-nous pas bonne grace de tant ballotter un affaire, qui au fonds ne peut affronter que noz enemiz?

En fin finale, voulez-vous que je vous ²die en trois lignes où nous en sommes? Je n'ay jamais voulu, ny ne voudray jamais du mal à qui que ce soit, qui se trouve ou déclare d'opinion contraire à la miene, en matière de conséquence, beaucoup moins en chose de si peu que celle que nous traictons; beaucoup moins à Monsieur Strezo, à qui je suis redevable | 566v | de meilleures leçons. À Dieu ne plaise qu'il m'arrive de l'en regarder seulement de travers. Mais, les gens d'honneur et mes amiz ont jugé (*vix te excepto*) qu'il avoit choqué les quatre ³interessez, que je vous ay nommez, par un presche dont il est question. | b | Il proteste n'y avoir touché pas un des quatre, mais un cinquiesme: l'Antichrist, et s'offre de sa franche ⁴volonté, *nec rogatus quidem* à le vérifier par le presche mesme et à le déclarer par une préface qui s'adresseroit à moy: Et j'en suis content. Trouvez vous qu'il reste autre chose, qu'il y ayt ⁵collègue ny collègue, qui s'en puisse formaliser, que je m'y doibve comporter autrement que je me fay; que je puisse condescendre à plus qu'à tout? Gardons-nous donq, s'il vous plaist, d'embrouiller des matières qui ne le sont nullement d'elles mesmes. Il n'y a rien de plus clair, ny personne au monde qui honore plus Monsieur Strezo que moy, ni qui soit plus,

¹ Den Haag: <Affini de Wilhem. 29 Aug. 1641. Offelen.>.

² Den Haag: <dei>.

³ Den Haag: <coïnteressez>.

⁴ KA: <volonté, *nec rogatus quidem* à le> op fol. 569r.

⁵ Den Haag, Worp: <ni collègue>.

Monsieur mon frère,

vostre très-humble et affectionné serviteur et frère
C. Huygens.

Au Camp à Offelen, le 29e d'Aoust 1641.

Vertaling

Mijnheer mijn zwager,

Ik heb veel belang bij de afkeuring die ik bij u waarneem, en dat dwingt mij u nog een woordje over deze materie te zeggen, waarvan ik hoopte dat ik me er voor de laatste keer mee bezig had gehouden. U interpreteert mij zo dat het, terwijl u pretendeert, zoals ik heb gezegd, aan mij en mijn medebelanghebbenden de genoegdoening te geven die de heer [Caspar] Streso ons zou kunnen weigeren, mijn bedoeling was ^Ldeze man te dwingen te denken wat ikzelf denk,^L tenminste ^Lzich zo te gedragen dat hij zo lijkt te denken,^L in een kwestie die door de synode als neutraal is beoordeeld. En op dat punt zou ik de tyrannie van de Inquisitie overtreffen. Maar weet dat, als ik zo ongelukkig ben mij tot nu toe slecht te hebben laten begrijpen, die bedoeling verder van mij af staat dan de wolken van de aarde. Want in welke hoedanigheid, ^Len met welk recht,^L zou mij dat voorrecht toebehoren? En daarbij, wat maakt het uit dat op een miljoen mensen ^Ldie achter mij staan,^L en op evenveel mensen, wellicht, die me tegenspreken, er een zou zijn die zich niet zou kunnen vinden in mijn bewering of in de zijne in dit gewichtige geloofsartikel? Raakt dat zijn heil of het mijne? Maar bovendien: aangezien het in dit geval niet slechts om een controversieel artikel gaat tussen ^Lhuisgenoten van hetzelfde geloof,^L maar om een preek die, ^Lzelfs in het kleinste woord,^L slechts betrekking kan hebben op de Rooms-Katholieke kerk, doen wij er dan goed aan een zaak zo heen en weer te kaatsen, terwijl deze in feite slechts onze vijanden kan uitdagen?

Wilt u dan tot slot dat ik in drie regels duidelijk maak waar we staan? Ik heb het nooit iemand, wie dan ook, in een gewichtige zaak euvel willen duiden dat hij een mening heeft die tegenover de mijne staat, noch zal ik dat willen, en nog veel minder in een zo geringe zaak als die waarmee wij ons bezig houden; en nog veel minder de heer Streso, bij wie ik in het krijt sta om zijn goede lessen. God verhoede dat het mij zou gebeuren dat ik hem niet recht in de ogen kijk. Maar de deugdzame mensen en mijn vrienden, ^Lu bijna evenzeer,^L waren van mening dat hij de vier betrokken partijen, die ik u heb genoemd, door de preek in kwestie had geschokt. Hij betoogt dat hij niet één van die vier heeft geraakt, maar een vijfde, de antichrist, en biedt met oprechte wil aan, ^Lzonder dat hem dat is verzocht,^L dat te laten verifiëren in de preek zelf, en zulks te verklaren in een voorwoord dat zich tot mij zou richten. En daarmee ben ik tevreden. Meent u dat er nog iets anders overblijft, dat er nog collega's of colleges zijn die, daar moeilijk over zouden kunnen doen, dat ik mij anders zou moeten gedragen in dezen dan ik heb gedaan, en dat ik nog meer dan in alles zou kunnen toegeven? Laten wij er ons alstublieft voor hoeden om zaken verward te maken die het van zichzelf niet zijn. Niets is zekerder dan dat, noch is er iemand die de heer Streso meer eert dan ik, noch is er iemand die is, meer dan ik ben,

mijnheer mijn zwager,

uw nederige en toegewijde dienaar en zwager
Constantijn Huygens.

In het kamp te Oeffelt, 29 augustus 1641.
